

Locatie in beeld.
Pedagogisch werkplan
van onze locatie
buitenschoolse opvang
Blaarthemseweg
2024

Inhoud:

Inleiding.

- Pedagogisch Kompas in het kort

Nuttige informatie: van dagindeling tot basisgroepen.

- Eigenheid van onze locatie
- Onze locatie
- Basisgroepen
- Beroepskracht-kindratio (BKR)
- Beroepskrachten in opleiding en stagiairs

Opvoeden doen we samen.

Met ouders

- Kennismaken en wennen
- De mentor
- Elkaar informeren
- Samenwerken voor de ontwikkeling van kinderen

Door groepsmanagement

- Gedifferentieerd werken
- Teamwerk
- Samen kinderen volgen
- Naar een volgende groep
- Signaleren van bijzonderheden
- Pedagogisch beleid en praktijk evalueren en borgen
- Pedagogische kwaliteit – onze focus voor het komende jaar

Met andere organisaties

- Samenwerken met het onderwijs
- Samenwerken met andere organisaties

In een rijke uitdagende omgeving.

- Verschillende soorten bso's
- Indeling van de ruimte
- Inrichting van de hoeken en plekken
- Geordend materiaal
- Buitenruimte

Met ruimte voor initiatief.

- Vrij spel en uitnodigende activiteiten
- Eten en drinken
- De overgang van school naar bso

- Vakantieopvang en opvang op schoolvrije dagen

Altijd in dialoog.

- Sensitieve responsiviteit
- Respect voor autonomie
- Structuur bieden en leidinggeven
- Praten en uitleggen
- Ontwikkeling stimuleren
- Begeleiden van onderlinge interacties

Overige pedagogische kwaliteitseisen.

- Activiteiten waarbij de basisgroep verlaten wordt
- Extra opvang afnemen
- Omgang met de basisgroep bij activiteiten in groepen groter dan 30 kinderen
- Inzet pedagogisch beleidsmedewerker/coach

Bijlage 1. De ontwikkelingsgebieden op een rij

Bijlage 2. Activiteiten domeinen

Bijlage 3. Overzicht formulieren pedagogisch werkplan

Bijlage 4. Begrippenlijst

Bijlage 5. Gebruikte literatuur

Locatie in beeld.

Pedagogisch werkplan van onze locatie voor buitenschoolse opvang (bso)

Naam locatie: Korein Blaarthemseweg
Adres locatie: Blaarthemseweg 24 5502 JV Veldhoven
Op onze locatie is de leidinggevende: Daniëlle Spoel
Zij krijgt leiding van: Ruby Haring/ Guillemine Verhoeven

Waar in dit pedagogisch werkplan 'ouders' staat, kan ouder(s)/verzorger(s) worden gelezen. Waar 'zij' staat, kan 'hij' of 'die' worden gelezen.

Inleiding.

Dit pedagogisch werkplan is bestemd voor iedereen die benieuwd is naar onze locatie – van ouders en verzorgers tot medewerkers van de GGD. Voor onze eigen pedagogisch professionals is het een naslagwerk. Het pedagogisch werkplan beschrijft de sfeer op onze locatie én de manier waarop we voldoen aan de wettelijke pedagogische eisen.

Het pedagogisch werkplan *Locatie in beeld* ligt in het verlengde van het *Pedagogisch Kompas*, het pedagogisch beleid van Wij zijn JONG.

Pedagogisch Kompas in het kort

Kinderen zijn ontdekkers, onderzoekers, kunstenaars, kunstmakers, wetenschappers en handarbeiders – alles is in aanleg aanwezig. En elk kind is uniek. Geboren met een eigen aard, karakter, aanleg en talenten. Het is aan ons om die te zien, om ieder kind in beeld te hebben. Wij willen alle kinderen veel verschillende ervaringen bieden waardoor ze steeds een volgende stap kunnen zetten op hun ontwikkelpad. Elke dag weer.

We leren de kinderen kennen door goed naar ze te kijken en te luisteren. Voelt het kind zich goed (welbevinden)? En is de betrokkenheid hoog? Dat zijn de vragen die ertoe doen.

De antwoorden geven ons onmiddellijk feedback over onze inzet en de interactie met de kinderen. Doen we de goede dingen? We zien het direct: welbevinden en betrokkenheid zijn de gradometers. Zowel voor een individueel kind als voor de groep.

Dagelijks stimuleren we het welbevinden en de betrokkenheid van de kinderen met vier pijlers:

- Opvoeden doen we samen
- In een rijke uitdagende omgeving
- Met ruimte voor initiatief
- Altijd in dialoog

In dit pedagogisch werkplan van de locatie lees je hoe we praktisch invulling geven aan de vier pijlers. In het pedagogisch beleid van Wij zijn JONG lees je meer over de visie erachter.

Nieuwsgierig naar ons complete pedagogisch beleid? Kijk op onze website.

Nuttige informatie: van dagindeling tot basisgroepen.

In dit hoofdstuk: een beschrijving van de locatie, de basisgroepen, de beroepskracht-kindratio en de inzet van beroepskrachten in opleiding.

Eigenheid van onze locatie

Onze locatie is 52 weken per jaar geopend, we zijn gesloten tijdens nationale feestdagen. Op sinterklaas-, kerst- en oudjaarsavond sluiten onze locaties om 17.00 uur. Veel kinderen worden op die dagen al eerder opgehaald en zo hebben ook al onze pedagogisch medewerkers de kans om op tijd thuis te zijn.

Tijdens schoolweken zijn we geopend van 7.30 uur -8.30 uur (voorschoolse opvang de Cheeta's) en van 14.15 uur tot 18.30 uur, op woensdagen van 12:15 – 18:30 uur. Op studiedagen en tijdens schoolvakantie zijn we open van 7.30 uur-18.30 uur.

In de zomervakantie voegen we samen op de locatie MFA Zuid; Korein Pastoor Jansenplein. Dit is meestal in de middelste vier weken van de zomervakantie.

Bij de Blaarthemseweg hebben we plek voor maximaal 78 BSO kinderen per dag. De kinderen zijn verdeeld over verschillende groepen (beneden en boven in het gebouw). De groepen zijn horizontaal, alleen op woensdag en vrijdag is er maar één groep open; de Cheeta's, en zitten alle kinderen van 4-13 jaar bij elkaar.

Als een nieuw kindje instroomt, wordt er gekeken wat de best passende basisgroep zal zijn (qua leeftijd) om te starten. De kinderen starten, waar mogelijk, als 4-jarigen bij de Stokstaartjes.

Vaak op het moment dat er veel verandert in hun leven. Een nieuwe school, juffen, andere kinderen, veel nieuwe ervaringen en indrukken. Om te zorgen dat nieuwe kinderen zich snel vertrouwd voelen in hun BSO groep, is dit een kleine groep in een eigen ruimte met een vaste pedagogisch professional.

Op de dag dat het kind start, wordt het kind bij de juf opgehaald uit de klas. De keren daarna mag het kind zelf naar de groepsruimte lopen. De school juf laat de BSO kinderen van de onderbouw meestal iets voor de schoolbel naar de BSO gaan met elkaar. Daarna krijgt het kind de mogelijkheid om de groep en de kinderen op zijn eigen manier te ontdekken.

Wanneer we ons eet/ drinkmoment hebben en allemaal rustig zitten, doen we een namenspelletje en vertellen we elkaar over onze dag zodat we elkaar leren kennen.

Het is geweldig om te zien hoe kinderen in korte tijd opbloeien en open staan voor elkaar en elkaar helpen wanneer dat nodig is. Zo groeien ze in hun sociale ontwikkeling waardoor er een vertrouwensband tussen elkaar en tussen de kinderen en pedagogisch professionals ontstaat. Deze start legt een goede basis voor de tijd die ze op de BSO doorbrengen.

De groep grenst aan het kleuterplein waar de kinderen volop kunnen ontdekken en kunnen genieten van het buiten zijn.

Bij de Stokstaartjes, maken we gebruik van interactief meubilair. Het biedt fijne plekken om te eten, een spelletje te doen of creatief aan de slag te gaan, maar wordt ook ingezet voor de sociaal emotionele en motorische ontwikkeling. Er kan op veel verschillende manieren mee gebouwd worden en met behulp van extra elementen kan er naar hartenlust worden geklommen en geklauterd, of bijvoorbeeld worden omgetoverd tot hut of een poppenkast. Kinderen voelen zich veilig en vertrouwd genoeg om elkaar een voorstelling te geven.

Op onze locatie volgen we de initiatieven van de kinderen. We staan voor kinderopparticipatie; wat leeft er bij de kinderen, waar liggen de behoeftes en wat is er nodig voor de kinderen om in deze behoeftes te kunnen voorzien. We stimuleren de zelfstandigheid en begeleiden de kinderen hierbij. De kinderen kiezen zelf! Er is veel ruimte voor initiatief en we zijn altijd in dialoog. Als kinderen vragen om iets te gaan doen, gaan we in gesprek; 'wat heb je daarvoor nodig?' We laten kinderen zelf onderzoeken, ontdekken en vooral ervaren. Hierdoor krijgen de kinderen het gevoel serieus genomen te worden.

Op onze locatie maken de kinderen zelf een activiteiten planning. Tijdens schoolweken is dit geen vaste planning, maar wordt er per week of dag gekeken wat de kinderen willen gaan doen aan activiteiten. De kinderen maken graag gebruik van onze mobiele keuken. Soms wel eerst even samen een recept uitzoeken en de benodigde boodschappen doen. We hebben een ruim techniek aanbod en een timmerkar die erg favoriet is.

Er kan aangesloten worden bij workshops en brede school activiteiten (meestal een aanbod van 1 keer per week, 4 – 6 weken aaneengesloten). Kinderen kunnen zelf aangeven of ze hier aan deel willen nemen.

Soms willen kinderen gewoon even lekker 'chillen' na een drukke schooldag, daar hebben we voldoende plek voor. Lekker op de bank met een boekje, een spelletje aan tafel of een kletsplek en dan juist met of zonder pedagogisch professional, ook hierin volgen we de kinderen. Uiteraard stimuleren we de kinderen wel om deel te nemen aan verschillende activiteiten, echter zijn ze vrij om hierin eigen keuzes te maken.

Tijdens schoolvakanties kunnen we deelnemen aan activiteiten (uitstapjes), aangeboden door ons team activiteiten. De kinderen kiezen op welke activiteiten we inschrijven. Voor uitstapjes geldt meestal een maximaal aantal kinderen, we rouleren hier uiteraard in en houden rekening met de wensen van de kinderen.

Voor de vakantie weken gaan we altijd brainstormen met de kinderen, ze bepalen zelf welke activiteiten er op het programma komen. Zomervakanties gaan altijd nog een stapje verder, we proberen dan met meerdere kinderen uit cluster Veldhoven vorm te geven aan de activiteitenplanning. Op deze manier wordt het een programma bedacht door de kinderen en is de betrokkenheid tijdens de activiteiten erg hoog. Kinderen kiezen op de dag zelf, middels stemmen, wat ze het liefste zouden willen doen.

Op onze locatie wordt er graag buiten gespeeld en ook daar mogen kinderen aangeven waar ze behoefte aan hebben. Willen ze graag speelgoed van binnen mee naar buiten nemen, geen probleem! Kinderen mogen bij ons vanaf 7 jaar (met toestemming van de ouders) zelfstandig op het schoolplein spelen. Hier worden dan duidelijke afspraken over gemaakt met de kinderen. De kinderen krijgen ons vertrouwen en de zelfstandigheid en zelfredzaamheid groeit hierdoor. Mocht de samenstelling van een groep het zelfstandig buiten spelen (tijdelijk) niet toe laten, informeren we ouders en zorgen we dat er ten alle tijden een pedagogisch professional beschikbaar is om met de kinderen mee naar buiten te gaan.

Samen met school hebben we 2 prachtige schoolpleinen kunnen realiseren met veel groen en ruimte voor natuurbeleving. Het nodigt uit tot ontdekken en er ontstaat fijn spel door de indelingen.

Wij stimuleren het risicovol spelen. Door risico's in te schatten krijgt het kind meer zelfvertrouwen en leert het kind. We proberen kinderen wel op een goede manier bewust te maken van risico's. We leggen uit wat een gevolg zou kunnen zijn, kinderen kunnen dan zelf de keuze maken of ze iets juist wel of nog niet gaan proberen.

We zijn nieuwsgierig richting kinderen en ouders. We stimuleren, motiveren en dagen de kinderen uit zodat ze zich kunnen ontwikkelen en een fijne, ontspannen en leerzame tijd bij ons hebben.

Ouders en kinderen worden bij een intake geïnformeerd dat kinderen doorstromen naar andere groepen als ze de juiste leeftijd bereiken. Dit is echter wel afhankelijk van de beschikbare ruimte in de basisgroep. Ook kijken we of het betreffende kind er aan toe is om door te stromen en proberen we, waar mogelijk, rekening te houden met vriendjes en vriendinnetjes. We zullen ouders en kinderen hier persoonlijk over benaderen. Het doorstromen kan door eerder genoemde factoren dus variëren per kind. In onderstaande tabel is te lezen welke leeftijden er bij de verschillende basisgroepen horen. Kinderen gaan van tevoren een keer spelen bij de nieuwe groep en de pedagogisch professionals geven elkaar een mondelinge overdracht.

Basisgroepen

Op onze locatie werken we met vaste groepen kinderen en een vast team van pedagogisch professionals.

Naam groep	Leeftijd kinderen	Maximaal aantal kinderen
1) Kidzclub 2; Stokstaartjes	4-7 jaar	10 (uitbreiden tot 20 kinderen is mogelijk)
2) Kidzclub 1; VSO en BSO Cheeta's	4-7 jaar	22
3) Tussengroep; Panters	6-11 jaar	12
4) Campus; Panda's	7-13 jaar	24

Tijdens het kennismakingsgesprek vertellen we ouders met welke groepen we werken. We vertellen voor welke leeftijd elke groep is en hoe groot de groepen zijn. Ook vertellen we welke pedagogisch professionals bij elke groep horen, wanneer zij werken, en hoe we vaste pedagogisch professionals vervangen bij ziekte en vakantie. Op de locatie is te zien wie welke dag werkt – en zo nodig op welke tijden.

In bepaalde situaties maken kinderen gebruik van één tweede basisgroep of een andere locatie. Afspraken hierover worden per kind met ouders afgestemd en schriftelijk vastgelegd. Deze afspraken worden jaarlijks geëvalueerd en, zo nodig, herzien. Wanneer en welke groepen samenwerken zie je in onderstaande tabellen.

Groep: **Stokstaartjes voegt samen met Cheeta's (*)**

	Openingstijden reguliere bso	Openingstijden tijdens vakantie en studiedagen onderwijs
Maandag		
Dinsdag		
Woensdag	Van 12:15 tot 18:30	Van 07:30 tot 18:30
Donderdag		
Vrijdag	Van 14:15 tot 18:30	Van 07:30 tot 18:30

Groep: **Panters voegt samen met Cheeta's (*)**

	Openingstijden reguliere bso	Openingstijden tijdens vakantie en studiedagen onderwijs
Maandag		
Dinsdag		
Woensdag	Van 12:15 tot 18:30	Van 07:30 tot 18:30
Donderdag		
Vrijdag	Van 14:15 tot 18:30	Van 07:30 tot 18:30

Groep: **Panda's voegt samen met Cheeta's (*)**

	Openingstijden reguliere bso	Openingstijden tijdens vakantie en studiedagen onderwijs
Maandag		
Dinsdag		
Woensdag	Van 12:15 tot 18:30	Van 07:30 tot 18:30
Donderdag		
Vrijdag	Van 14:15 tot 18:30	Van 07:30 tot 18:30

(*)Alleen als er weinig kinderen zijn op een vakantie of studiedag (anders dan de woensdag of vrijdag), voegt de groep ook samen met de Cheeta's van 07:30-18:30.

Beroepskracht-kindratio (BKR)

Net als alle locaties van Wij zijn JONG werken wij volgens de BKR-rekentool van de Rijksoverheid. Daarmee berekenen we hoeveel pedagogisch professionals er minimaal aanwezig moeten zijn op een groep. Na de dagelijkse schooltijd en gedurende vrije middagen van de basisschool mag er maximaal

een halfuur worden gewerkt met tenminste de helft van de pedagogisch professionals. Is de bso dagelijks tien uur of meer open, dan mag er per dag maximaal drie uur worden gewerkt met ten minste de helft van de pedagogisch professionals. In ons basisrooster staat hoe de inzet van pedagogisch professionals is geregeld voor elke groep apart.

Onze gangbare personeelsdiensten en pauzetijden tijdens schoolvakanties en studiedagen van de basisschool zien er als volgt uit:

Diensten	Pauzetijd tussen	Pauzeduur per professional
7.30 - 17.00 uur	13.00 - 15.15 uur	30 tot 45 minuten
8.00 - 17.30 uur	13.00 - 15.15 uur	30 tot 45 minuten
8.30 - 18.00 uur	13.00 - 15.15 uur	30 tot 45 minuten
9.00 - 18.30 uur	13.00 - 15.15 uur	30 tot 45 minuten

In de volgende situaties wordt afgeweken van de BKR:

Bij openen en sluiten van de groep.
Tijdens pauzes van pedagogisch professionals.

Hierbij gelden de volgende pedagogische afwegingen:

Er zijn minder kinderen aanwezig bij het openen en sluiten.
Er is een rustige activiteit tussen de middag tijdens studie- of vakantie dagen.

Op de volgende manier blijven pedagogisch professionals aandacht besteden aan de behoeften van de kinderen:

Duidelijke taakverdeling
Herkenbare rituelen
Voorbereide omgeving waarin kind zich veilig en prettig voelt
Gedifferentieerd werken

Als er een uitstapje is buiten de locatie kunnen we binnen deze tijden soms afwijken van de BKR, we overschrijden nooit de 3 uur per dag.

Beroepskrachten in opleiding en stagiairs

Naast onze professionals werken er regelmatig beroepskrachten in opleiding (BBL'ers) en stagiairs op onze locatie. We hanteren het BBL- en stagebeleid van Wij zijn JONG.

Beroepskrachten in opleiding (BBL'ers) en stagiairs.

Op onze locatie zijn vaak een of meer BBL'ers en stagiairs aanwezig die het vak van pedagogisch professional leren. Ze voeren verzorgings- en begeleidingstaken uit en assisteren bij activiteiten. Dat

doen ze onder verantwoordelijkheid van de pedagogisch professionals. Die zijn altijd in de buurt. Naarmate de opleiding vordert, neemt de zelfstandigheid van de BBL'ers en stagiairs toe. Elke BBL'er en stagiair heeft een interne stagebegeleider.

Opvoeden doen we samen.

De praktische invulling van de pijler 'Opvoeden doen we samen' heeft drie onderdelen: het contact met ouders, ons groepsmanagement, en de samenwerking met andere organisaties zoals basisscholen. Samen zetten we ons in voor de kinderen, zodat zij hun mogelijkheden en talenten optimaal kunnen ontwikkelen.

Opvoeden doen we samen – met ouders

In dit deel: kennismaken en wennen, de mentor, elkaar informeren en samenwerken voor de ontwikkeling van kinderen.

Kennismaken en wennen

In de eerste periode leggen we de basis van de vertrouwensrelatie tussen de ouders, het kind en de pedagogisch professionals. Het ene kind heeft meer moeite met nieuwe situaties of een nieuwe omgeving dan het andere. We besteden daarom bewust aandacht aan het wennen. Hoe eerder een kind zich veilig voelt bij ons (welbevinden), hoe sneller het betrokken kan spelen. Tijdens de kennismaking zoeken we met de ouders naar een manier van wennen die prettig is voor hun kind. In de wenperiode kijken we samen naar het welbevinden en we evalueren hoe het met hun kind gaat, zodat we eventueel iets kunnen aanpassen.

Hieronder lees je hoe we kinderen laten wennen aan de nieuwe groep:

Wij verzoeken ouders om hun kind(eren) mee te nemen naar het intakegesprek. De pedagogisch professional of locatiemanager voert het gesprek en begint met een rondleiding. Tijdens het intakegesprek krijgen ouders praktische en achtergrondinformatie over de BSO. We maken hierbij gebruik van de checklist in de KVS- (kind volgsysteem) map. Aan ouders vragen we belangrijke informatie over het kind zelf (bv. zijn er bijzonderheden in de gezinssamenstelling, de zelfstandigheid van het kind, allergieën, vriendschappen, waar speelt het kind graag mee en evt. andere belangrijke informatie waar wij rekening mee kunnen houden). Noodzakelijke informatie m.b.t. het kind wordt ook verwerkt in Konnect, het ouderportaal. Op deze manier zijn alle belangrijkste kind gegevens snel in te zien (bijvoorbeeld allergieën). Tijdens het intakegesprek kan het kind de ruimtes al verkennen. Bij de intake geven we ook een informatie foldertje mee zodat alles nog eens rustig nagelezen kan worden.

We beschouwen de eerste 3 maanden dat een kind naar de BSO komt als wenperiode, dit i.v.m. de grote veranderingen in het leven van een kind, wanneer het ook net naar school gaat. Tijdens deze wenperiode kijken de pedagogisch professionals goed naar de behoefte van het nieuwe kind en

stemmen deze ook met ouders af. De mondelinge overdracht aan het einde van de dag zal in de beginperiode daarom ook intensief zijn.

We maken kinderen bewust van elkaar, kunnen kinderen aan een maatje koppelen om ze wegwijs te maken en snel vertrouwd te laten raken.

Wanneer ouders de behoefte hebben om hun kind vooraf kennis te laten maken met de groep en te laten wennen bij de BSO, kunnen hiervoor aparte afspraken gemaakt worden.

Als kinderen doorstromen vanuit de dagopvang, dan gaan wij zelf met de kinderen al regelmatig een kijkje nemen bij de BSO. Dit zelfde geldt voor doorstroom vanuit een BSO groep naar een andere BSO groep, kinderen gaan dan vaak alvast één of meerder keren 'spelen' in de nieuwe groep.

De mentor

Ieder kind krijgt een mentor toegewezen. Dat is een van de pedagogisch professionals van de groep. De mentor is het eerste aanspreekpunt voor de ouders en voert ook het intakegesprek. Ze vertelt het kind en de ouders dan onder andere wat haar rol als mentor betekent. Allereerst volgt de mentor de ontwikkeling van het kind. Ze heeft aandacht voor het welbevinden en de betrokkenheid van het kind, en nodigt de ouders uit om daarover in gesprek te gaan. Verder streeft ze naar een soepele overgang tussen thuis, de opvang en het basisonderwijs. Als de mentor langere tijd afwezig is, zorgen we voor vervanging. De nieuwe mentor licht de ouders daarover in. Als we een mentor toewijzen, kiezen we er een die voldoende aanwezig is tegelijkertijd met het kind. We houden ook rekening met het aantal kinderen waarvan een pedagogisch professional al mentor is.

Elkaar informeren

We vertellen ouders waar ze belangrijke informatie kunnen vinden. Daarnaast laten we weten wat hun kind bij ons doet en hoe het gaat. Als ouders behoefte hebben aan een gesprek of een vraag willen stellen, dan maken we daar tijd voor. Wij informeren ouders, en ouders informeren ons. Want we horen graag hoe het thuis met het kind gaat. Dankzij die informatie kunnen we beter aansluiten bij (het gedrag van) het kind. Tijdens individuele contacten stemmen we goed af op alle verschillende ouders die onze locatie bezoeken. We benaderen ook regelmatig alle ouders tegelijk als we informatie willen delen.

Breng- en haalmoment

Het breng- en haalmoment is een laagdrempelige mogelijkheid om met ouders te praten en informatie uit te wisselen over de ontwikkeling van het kind. Er is ook gelegenheid voor kinderen om uit eigen initiatief te vertellen hoe ze de middag hebben beleefd. Tijdens de uitwisseling letten we op privacy: als er andere ouders of kinderen in de buurt zijn, bespreken we geen privé zaken van het kind of de ouders.

Gesprek met de mentor

Als de ouders of de mentor behoefte hebben aan een persoonlijk gesprek, dan maken wij daar graag een afspraak voor.

Samenwerken voor de ontwikkeling van kinderen

Opvoeden doen we samen met ouders. We sluiten aan op thuis, met een gezamenlijk doel: de ontwikkeling van kinderen verrijken.

Zo werken we samen en zoeken we aansluiting bij de thuissituatie:

- We praten met ouders bij het halen en letten erop dat we iedereen regelmatig zien en spreken.
- We delen waar mogelijk en als daar toestemming voor is foto's via Konnect, het ouderportaal.
- We laten ouders gemaakte schatten zien.
- We organiseren ouderbijeenkomsten, zoals een ouderavond of een thema feest voor alle ouders en kinderen.
- We schrijven nieuwsbrieven over geplande activiteiten, de locatie en het personeel.
- We betrekken ouders waar mogelijk bij thema's, projecten, activiteiten/spelimpulsen.

Opvoeden doen we samen – door groepsmanagement.

In dit deel: gedifferentieerd werken, teamwerk, samen kinderen volgen, naar een volgende groep, signaleren van bijzonderheden, pedagogisch beleid evalueren en borgen, en pedagogische kwaliteit – onze focus voor het komende jaar.

Gedifferentieerd werken

Gedifferentieerd werken staat voor onderscheid maken en variëren. Want kinderen verschillen qua leeftijd, niveau, interesse en eigenheid. Er is ook een overeenkomst: ze zijn allemaal nieuwsgierig. Ze willen graag nieuwe dingen ontdekken en volgende stappen zetten. Door gedifferentieerd te werken, spelen we in op onderlinge verschillen en op de nieuwsgierigheid van ieder kind. In de praktijk betekent gedifferentieerd werken dat we aandacht hebben voor alle ontwikkelingsgebieden. Daar laten we onze aanpak op aansluiten. En we bieden variatie en keuze door de dag heen.

Aandacht voor alle ontwikkelingsgebieden (zie bijlage 1)

Met goed groepsmanagement zorgen we in het dagelijkse werk voor een gevarieerd aanbod. Dat aanbod sluit aan op alle ontwikkelingsgebieden, passend bij de vrije tijd van kinderen. We sluiten steeds aan bij waar de kinderen zijn qua leeftijd, ontwikkeling, interesse en eigenheid. Zo blijft hun betrokkenheid hoog.

Variatie en keuze

We bieden variatie en keuze in een rijke uitdagende omgeving (met gevarieerde hoeken en materialen), met ruimte voor initiatief (met afwisseling tussen vrij spel en activiteiten), en altijd in dialoog (met inzet van de pedagogische interactievaardigheden). In de volgende hoofdstukken lees je daar meer over.

Teamwerk

Een groep kinderen begeleiden vraagt om teamwerk. Wie doet welke taak en hoe verdelen we onze aandacht over de kinderen, binnen en buiten? Daar denken we samen over na. Regelmatig nemen we ruimte voor spelbeschikbaarheid: het rustig kijken naar het spel van kinderen of het meespelen met hun spel. Zo kijken de pedagogisch professionals dagelijks naar het welbevinden en de betrokkenheid van kinderen. Op grond daarvan verdelen ze hun aandacht en taken. In het teamoverleg maken ze daar afspraken over. Ze bekijken dan ook hoe de taak- en rolverdeling is verlopen en hoe ze de taken en rollen de komende periode gaan verdelen.

Samen kinderen volgen

Door bewust te kijken naar wat kinderen bezighoudt – Wat spelen ze? Hoe spelen ze? Hoe communiceren ze? Wat maken ze, en op welke manier? – leren we de kinderen beter kennen. We volgen hun ontwikkeling. Indien gewenst heeft de mentor met de ouders een gesprek over de ontwikkeling van hun kind. (zie 'Opvoeden doen we samen – met ouders').

Zo volgt onze locatie de kinderen in de BSO:

Voor de BSO maken we geen gebruik van een volg systeem.

Dit is zo afgesproken omdat kinderen ook al gevolgd worden op school en veel ouders geen behoefte hebben aan een gesprek.

Wanneer de ouders of de pedagogisch professional het nodig en/ of fijn vinden om wel wat uitgebreider met elkaar in gesprek te gaan om de ontwikkeling o.i.d. te bespreken, dan wordt er een gesprek gepland. Vanuit dit gesprek kan het zijn dat we verder in gesprek gaan met de leerkracht of intern begeleider kinderopvang.

We vinden het welbevinden en de betrokkenheid van kinderen heel belangrijk, daarom maken we gebruik van de pedagogische scan. Hiermee volgen we het welbevinden en de betrokkenheid van de kinderen op de groep. We zien hierdoor wat onze sterktes zijn en waar kansen liggen om de betrokkenheid te verhogen. Het team krijgt hierin ondersteuning vanuit de locatie manager en de pedagogisch coach.

Naar een volgende groep

Gaat het kind naar een andere bso of naar een andere groep, dan zorgen we voor een geleidelijke overgang. We spreken wenmomenten af en de mentor draagt het kind zorgvuldig over aan de collega's van de nieuwe groep. Heeft de nieuwe groep een ander LRK-nummer, dan vraagt de mentor toestemming aan de ouders om de informatie over te dragen. Is het LRK-nummer hetzelfde, dan hoeven de ouders alleen geïnformeerd te worden (afstemming). Vervolgens neemt de mentor contact op met de mentor van de nieuwe groep. Indien gewenst plannen de oude en nieuwe mentor een persoonlijk gesprek over het kind. Bij voorkeur is daar ook een van de ouders bij.

Signaleren van bijzonderheden

We observeren en volgen de ontwikkeling van kinderen. Bijzonderheden bespreken we altijd eerst met de ouders. Signaleren we bijzonderheden, dan gaan we te werk volgens de door Wij zijn JONG

beschreven interne en externe zorgstructuur. Waar nodig schakelen we interne of externe experts in of verwijzen we ouders door naar passende instanties. Zij kunnen duiden wat er aan de hand is en geven advies over het vervolg. Uiteraard gebeurt dat altijd in nauw overleg met de ouders en na hun toestemming. Kortom: we blijven zorgvuldig in contact met de ouders en – na hun toestemming – ook met de externe instanties en de eventuele basisschool. In het team evalueren we de signalering.

Bij vragen over de ontwikkeling en het gedrag van kinderen kunnen we – in overleg en afstemming met de ouders – deze medewerkers of instanties raadplegen:

Pedagogisch coach, Intern begeleider kinderopvang, Zorgcoördinator KluppluZ, Ambulante medewerker KluppluZ, Centrum voor Jeugd en Gezin.

Pedagogisch beleid en praktijk evalueren en borgen

Samen volgen we dagelijks **het welbevinden en de betrokkenheid** van kinderen in samenhang met hun ontwikkeling. Zitten de kinderen goed in hun vel, zijn ze ontspannen en voelen ze zich veilig? Dan zit het goed met het welbevinden. Doen de kinderen tijdens het spelen en de activiteiten nieuwe ervaringen op? Zijn ze geboeid en gefascineerd door de activiteit? Zit er uitdaging in het spel of activiteit? Dan is ook de betrokkenheid hoog.

In *het Pedagogisch Kompas*, het pedagogisch beleid van Wij zijn JONG, staat uitvoerig beschreven hoe **welbevinden en betrokkenheid** voor ons de belangrijkste toetsstenen zijn om de ontwikkeling van kinderen te beoordelen. De mate van welbevinden en betrokkenheid daagt ons uit om de pedagogische kwaliteit voortdurend aandacht te geven. Daarbij nemen we steeds de vier pijlers onder de loep om onze aanpak te verbeteren:

Opvoeden doen we samen – Kunnen we onze samenwerking verbeteren? Met ouders, met elkaar en met andere organisaties?

In een rijke uitdagende omgeving – Hoe rijk en uitdagend is ons aanbod?

Met ruimte voor initiatief – Bieden we voldoende keuzevrijheid? Is het dagritme afgestemd op ruimte voor initiatieven van kinderen? Zijn onze activiteiten/spelimpulsen passend en verrijkend?

Altijd in dialoog – Weten we wat kinderen beweegt, wat kinderen bezighoudt en hoe we aansluiten bij hun behoeften en belevingswereld?

Aan welbevinden en betrokkenheid zien we hoe het gaat met een kind én met onze pedagogische kwaliteit. Jaarlijks monitoren en meten we die, zodat we zicht houden op wat we kunnen aanpakken. De jaarlijkse cyclus waarmee we onze pedagogische kwaliteit borgen bestaat uit deze fasen:

- De pedagogische praktijk evalueren.
- Vanuit die evaluatie pedagogische doelen bepalen.
- Werken aan de pedagogische doelen met acties die de vier pijlers versterken (via werkoverleg, coaching en/of scholing/training).

- Het effect van onze aanpak beoordelen door te kijken naar het welbevinden en de betrokkenheid van kinderen.

De pedagogische praktijk en beleid monitoren en evalueren we met de volgende instrumenten:

Pedagogische Scan Kompas.

Locatie in Beeld met het instrument PIB (pedagogiek in beeld). Op alle groepen wordt deze Monitor (PIB-pedagogiek in beeld) afgenomen. De bevindingen worden teruggekoppeld aan de collega's van de groep. Uiteindelijk krijg je op deze manier de locatie in beeld.

Pedagogische kwaliteit – onze focus voor het komende jaar

In 2024 legt onze locatie de focus op onderstaande pedagogische doelen. De doelen kunnen enigszins verschillen per team/groep.

Voor een optimaal aanbod is het binnen de BSO belangrijk dat de randvoorwaarde aanwezig zijn. We willen komen tot onderstaande punten.

- Een organisatie die afgestemd is op ruimte voor initiatief, continuïteit in begeleiding en een optimale invulling van organisatorische en praktische taken (tussen administratie, verzorging en spel).
- Aan de slag gaan met het aanbod in de rijke uitdagende omgeving zodat we een gemotiveerde introductie van de activiteit kunnen geven.
- Ruimte om activiteiten te kunnen voorbereiden- die uitdagen en stimuleren tot een langdurige activiteit waarin kinderen iets nieuws kunnen ervaren, en dat we spelimpulsen kunnen geven voor activerend handelen.

Locatie breed:

Punten die we willen bewaken en borgen in 2024.

- Locatie in Beeld krijgen met het instrument PIB (pedagogiek in beeld). Op alle groepen wordt deze Monitor (PIB-pedagogiek in beeld) afgenomen. De bevindingen worden teruggekoppeld aan de collega's van de groep. Uiteindelijk krijg je op deze manier de locatie in beeld.
- Jaarplanning, Cyclus bewaken en uitvoeren. Om de basis op orde te houden moeten we aan de volgende randvoorwaarde voldoen:
 - Kind verdeling en gekoppeld aan een vaste mentor.
 - Observaties en registratie en het gebruik van NT2 lijsten (DO)
 - Themaplanning en activiteiten structuur (DO)

- PEB pedagogische educatieve beeldvorming. Dit is een middel om in te zetten om eigen handelen beter in beeld te krijgen. Dit middel wordt ingezet waar nodig om inzicht te krijgen in eigen handelen maar ook in wat het kind/kinderen van ons nodig hebben.

We bereiken de doelen met scholing/ training, coaching en team overleggen en de inzet van PEB en PIB.

Opvoeden doen we samen – met andere organisaties.

In dit deel: de doorgaande lijn met het onderwijs en samenwerken met andere organisaties.

Samenwerken met het onderwijs

Hieronder lees je met welke scholen voor basisonderwijs we samenwerken en de manier waarop we dat doen.

Naam basisschool	Samenwerking
Basisschool de Zeelsterhof	<p>Er zijn verschillende werkgroepen (o.a. re-styling, doorgaande lijn en samenwerking, pedagogisch klimaat) voor de doorgaande lijn met de basisschool. Hierin nemen zowel pedagogisch professionals deel, als de locatiemanager en leerkrachten van de verschillende bouwen.</p> <p>De locatie manager heeft structureel overleg met de directie van school en een (apart) structureel overleg met de intern begeleider van Korein en school.</p> <p>Met eerder genoemde werkgroepen wordt er gekeken naar het gezamenlijk pedagogisch klimaat (in de brede zin zoals visie van beiden, het welbevinden van de kinderen, maar ook de uitstraling van het gebouw en de buitenruimte) en hoe we dit het beste vorm kunnen geven. Eerder hebben we een groot gezamenlijk project opgepakt voor het 'vergroenen' van de schoolpleinen.</p>

	<p>Momenteel ligt onze focus op de binnenruimte, gezamenlijk gebruik en het pedagogisch klimaat.</p> <p>Verder hebben we, met toestemming van ouders, contact met leerkrachten om bepaalde zorgen of ontwikkelingen te kunnen bespreken. Waar nodig of wenselijk kunnen we ook gezamenlijk met ouders en school in gesprek.</p>
Basisschool de Meerhoef	<p>We ontvangen nog enkele kinderen van basisschool de Meerhoef.</p> <p>Met toestemming van de ouders hebben we een overdracht met de betreffende leerkracht.</p>

Samenwerken met andere organisaties

Onze locatie werkt samen met:

- KluppluZ
- Centrum Jeugd en Gezin
- Bibliotheek
- Samenwerkingsverband Veldhoven (brede school activiteiten)
- Cultuur
- Sport
- Onderwijs
- Via onze intern begeleider kinderopvang kunnen we in contact komen met e.v.t. andere wenselijke instellingen

In een rijke uitdagende omgeving.

In dit hoofdstuk: indeling van de ruimte, inrichting van de hoeken en plekken, geordend materiaal en buitenruimte.

Verskillende soorten bso's

Alle bso's zijn anders. Sommige zijn zelfstandig, andere delen de ruimte met een peuterwerkgroep of een basisschool. Op iedere bso denken de pedagogisch professionals creatief na over de best mogelijke invulling van de rijke uitdagende omgeving. De belangrijkste uitgangspunten staan in de volgende alinea's. Benieuwd naar de indeling van onze specifieke ruimte? Kijk bij 'Eigenheid van onze locatie' aan het begin van dit pedagogisch werkplan.

Indeling van de ruimte

We streven naar een prettige, sfeervolle en rustige uitstraling. Aantrekkelijk en niet te prikkelend. De kleuren zijn bewust gebruikt. En de aankleding van de wanden sluit aan bij de leeftijd van de kinderen. Verder zorgen we voor een goed overzicht en houden we belangrijke looproutes vrij. Zo creëren we een plek waar kinderen, ouders en pedagogisch professionals zich prettig voelen.

De rijke uitdagende omgeving bevat hoeken/plekken die zijn ingericht voor een bepaald spel of activiteit. De plekken zijn afgebakend met bijvoorbeeld kasten, speelschermen, maten of tape. Dat zorgt voor rust en concentratie. Er is ruimte voor rustig en meer actief spel, voor individueel spel en voor kleine of grote groepsactiviteiten. Bij de indeling streven we naar specifieke ruimtes, hoeken of plekken met bijvoorbeeld de volgende functies: beeldende creativiteit (atelier), muziek, dans, drama (theater), ruimtelijk inzicht en techniek, natuurbeleving, gezelschapsspelen, media (computer, games), fantasie en rollenspelen, beweging, sport en spel. Daarmee sluiten we aan op de leeftijd van de kinderen. Ook de toiletruimtes bieden de mate van privacy en zelfstandigheid die bij de leeftijd past.

Inrichting van de hoeken en plekken

We zoeken, soms samen met de kinderen, naar gevarieerde materialen. Alle kinderen kunnen iets van hun niveau vinden en hebben voldoende keuze. Kinderen kunnen naast of met elkaar bezig zijn met voldoende materialen. Het materiaal wordt regelmatig aangevuld en afgewisseld. Verder zijn er in elke groep materialen en illustraties te vinden waarop verschillende culturen en rollen zichtbaar zijn. Daarnaast liggen er veilige echte materialen die passen bij de leeftijd – bijvoorbeeld een fototoestel – en open materiaal waar kinderen zelf betekenis aan kunnen geven zoals dozen, takken of lege melkpakken. Veilige echte en open materialen bieden extra kansen voor verdiepend spel.

Geordend materiaal

De materialen zijn overzichtelijk geplaatst en zo nodig gelabeld. Die ordening helpt onszelf, maar is ook belangrijk voor het spel of de activiteit van kinderen. Ze kunnen het materiaal vinden en gemakkelijk opbergen. Ook voor ouders kan het handig zijn om overzicht te hebben. Soms bewaren kinderen gemaakte spullen een tijdje, bijvoorbeeld om er de volgende keer mee verder te gaan of om iets tentoon te stellen. We streven ernaar ook daar een plek voor te reserveren.

Buitenruimte

We streven naar een uitnodigende buitenspeelplaats. Buiten hebben kinderen andere spelmogelijkheden en ze doen er belangrijke ervaringen op. Ook buiten is er een zichtbare verdeling van de ruimte. We streven naar een veilige, gevarieerde ondergrond die past bij het spel – bijvoorbeeld gras, steen, zand of een ondergrond met een klein niveauverschil. Ook zorgen we voor gevarieerde buitenmaterialen die gemakkelijk te vinden en op te ruimen zijn. Elke dag willen we graag buiten kunnen zijn.

Met ruimte voor initiatief.

In dit hoofdstuk: vrij spel en uitnodigende activiteiten, eten en drinken, de overgang van school naar bso, vakantieopvang en opvang op schoolvrije dagen.

Vrij spel en uitnodigende activiteiten

De tijd op de bso is ingedeeld in herkenbare periodes met vaste onderdelen. Maar het dagritme is ook flexibel: wat de kinderen doen, staat niet tot in detail vast. Na school hebben ze vooral de ruimte om vrij te spelen. Daarnaast bieden we kinderen gedurende de week gevarieerde en aantrekkelijke activiteiten. Bij het vrij spelen en de activiteiten letten we nadrukkelijk op de eigen initiatieven van kinderen.

Onze globale dagindeling ziet er zo uit:

Om 14:15 komen de kinderen naar de BSO. De stokstaartjes, panters en panda's gaan rechtstreeks naar hun eigen groep. De cheeta's verzamelen in de aula voordat ze naar boven gaan. Dan is er tijd om gezellig met elkaar iets te eten en te drinken. We bieden gezonde voeding aan op in ieder geval 2 momenten op de dag (fruit, rauwkost, crackers met verschillende soorten beleg, nootjes of gedroogd fruit enz.), waarbij we rekening houden met allergieën.

Tijdens het eetmoment is er ruimte voor een gezellig praatje, even de dag of het weekend doornemen met elkaar. Er kan ook meteen worden nagedacht over activiteiten die de kinderen willen gaan doen. De kinderen hebben vaak zelf al ideeën, maar kunnen hierin ook hulp krijgen van de pedagogisch professional of bijvoorbeeld een activiteiten map of pot.

Na het eet moment is er tijd voor een eerste binnen en/of buiten activiteit. Dit kan een uitstapje zijn, een workshop op locatie of een idee welke spontaan is ontstaan.

We zijn graag buiten op onze mooie groen ingerichte pleinen. Ook hier is ruimte voor vrij spel of een aangeboden activiteit.

We stimuleren kinderen om deel te nemen aan verschillende activiteiten. Kinderen zijn wel vrij om hier een eigen keuze in te maken. Tijdens of na de eerste activiteiten (afhankelijk wat de activiteit is en waar iedereen nog mee bezig is), volgt er nog een tweede eet en drink moment. Daarna kunnen kinderen verder waar ze mee bezig waren of kiezen voor een andere activiteit.

We variëren in het activiteiten aanbod en zoeken een goede balans van (actief) ontdekken en ontspannen/ vrij spel. We volgen hierbij de initiatieven van de kinderen en maken er op die manier een fijne middag van.

Wij trakteren! Bij het vieren van feesten of verjaardagen hoort natuurlijk een traktatie! Wij vinden het belangrijk dat alle kinderen dezelfde kansen krijgen. Daarom zorgen wij voortaan dat er op de juiste dag iets lekkers is om te trakteren. Een gezonde traktatie waarbij we rekening houden met alle kinderen. U hoeft dus zelf niets meer te maken of mee te nemen, wel zo handig. Bij feesten en vieringen staat vooral het kind (of het feest) centraal!

Tussen 17:00 en 18:30 uur kunnen de kinderen weer worden opgehaald. Mochten (breng-) en haal tijden ver afwijken, of is een kind afwezig, dan zijn wij hier graag van op de hoogte zodat we hier rekening mee kunnen houden. Een berichtje via het ouderportaal aan de betreffende groep is voldoende.

Eten en drinken

Tijdens de bso zijn er groepsmomenten waarop de kinderen samen eten en drinken. We zien de eetmomenten als een belangrijke sociale activiteit en vinden sfeer en een gezellige aankleding belangrijk. De pedagogisch professionals laten kinderen kennismaken met een gevarieerd aanbod aan smaken en texturen. We vinden het belangrijk dat kinderen meegenomen worden in het gehele proces van de productie van voeding. Daarom stimuleren we het ondernemen van activiteiten die gerelateerd zijn aan voeding, zoals zelf groente en fruit kweken, samen koken en daarvoor samen boodschappen doen. Samen koken is een mooie manier om kennis te maken met andere voedingsmiddelen, andere culturen en gevarieerde maaltijden. Benieuwd naar ons voedingsbeleid? Dit ligt ter inzage op onze locatie.

De overgang van school naar bso

Elk kind beleeft de overgang van school naar bso anders. Kinderen komen met verschillende behoeften binnen. De een wil graag even rust, de ander leeft zich graag even uit. Pedagogisch professionals hebben oog voor die verschillen en weten wanneer ze een kind met rust moeten laten of juist moeten uitnodigen tot spel.

Gedurende de middag zijn er ook overgangsmomenten van het ene naar het andere onderdeel, bijvoorbeeld tussen vrij spel en een geplande activiteit. Omdat overgangen prikkelrijk kunnen zijn, laten we die momenten soepel verlopen. We hebben gezamenlijke afspraken en gebruiken soms rituelen. Pedagogisch professionals stemmen onderling de overgangen goed af.

Vakantieopvang en opvang op schoolvrije dagen

Tijdens de vakantie of op schoolvrije dagen zijn kinderen langere dagen bij ons. We hebben dan een ander dagritme met afwisseling tussen vrij spel en uitnodigende activiteiten.

Onze dagindeling in de vakantie of tijdens een schoolvrije dag ziet er zo uit:

Tussen 07:30 en 09:00 uur kunnen de kinderen worden gebracht. Er is dan ruimte voor vrij spel. Tussen 09:00 en 10:00 uur wordt er gezamenlijk fruit gegeten en iets gedronken, waarbij de planning van de dag samen met de kinderen wordt bepaald. Er ligt een activiteiten planning die op voorhand samen met de kinderen is gemaakt. Kinderen kunnen hier uit kiezen of zelf e.v.t. nog iets anders inbrengen. Meerdere activiteiten zijn mogelijk op een dag. We bieden activiteiten aan en stimuleren

kinderen uiteraard om hieraan deel te nemen, maar kinderen mogen er ook voor kiezen om zelf vrij te spelen.

Rond 12:00 uur gaan we gezellig samen lunchen en daarna is er meestal ruimte voor rustig spel naar eigen keuze. In de middag kan er dan nog een gezamenlijke activiteit aan worden geboden. Uiteraard proberen we ook fijn veel naar buiten te gaan.

Tussen 17:00 en 18:30 uur kunnen de kinderen weer op worden gehaald. Eerder kan natuurlijk ook, maar dan is het voor ons fijn om hiervan op de hoogte te zijn. Zo kunnen we rekening houden met onze activiteiten planning (en e.v.t. uitstapjes).

Tijdens schoolvakanties kunnen we ook deelnemen aan activiteiten (uitstapjes), aangeboden door ons team activiteiten. De kinderen kiezen voor de vakantie op welke activiteiten we inschrijven.

Voor uitstapjes geldt meestal een maximaal aantal kinderen, we rouleren hier uiteraard in en houden rekening met de wensen van de kinderen. Daarnaast kunnen we ook spontane uitstapjes plannen in de omgeving, we letten hierbij op de toestemming die ouders hiervoor hebben gegeven.

Tijdens de zomervakantie clusteren we samen met Korein Pastoor Jansenplein op de locatie aldaar, dit zijn meestal de middelste 4 weken van de schoolvakantie.

We bespreken dit ieder jaar met de ouderraad en communiceren daarna met de ouders (via de nieuwsbrief – ouderportaal). Tijdens de rondleiding en intake geven we dit ook altijd bij ouders aan, tevens is dit te lezen in ons informatie foldertje en op onze website.

Altijd in dialoog.

In dialoog zijn betekent dat er wederzijds contact is. Oftewel, vertaald naar de dagelijkse praktijk: dat er interactie is tussen pedagogisch professionals en kinderen – en tussen kinderen en volwassenen onderling. De pedagogische wetenschappen onderscheiden zes interactievaardigheden. Onze pedagogisch professionals zetten die vaardigheden dagelijks in, zodat kinderen zich veilig en op hun gemak voelen bij ons.

De zes interactievaardigheden:

- Sensitieve responsiviteit
- Respect voor autonomie
- Structuur bieden en leidinggeven
- Praten en uitleggen
- Ontwikkeling stimuleren
- Begeleiden van onderlinge interacties

Sensitieve responsiviteit

Sensitieve responsiviteit is reageren op wat kinderen willen, denken en voelen – door oog te hebben voor signalen, non-verbaal en verbaal, en door een kind aan te voelen. Het gaat over geborgenheid bieden, een vertrouwensrelatie aangaan en kinderen erbij laten horen in een positieve groepsfeer. Voorbeelden daarvan zijn luisteren, de aai over de bol, het oogcontact, de knipoog, interesse en nieuwsgierig zijn naar het kind. Ook gaat het bij sensitieve responsiviteit over aanmoedigen en bevestigen: kinderen de mogelijkheid geven om nieuwe dingen te ontdekken. Voorbeelden daarvan zijn belangstelling tonen, betrokken zijn bij wat het kind doet, steun bieden bij moeilijke momenten en enthousiasme van het kind delen.

Respect voor autonomie

Respect voor autonomie is kinderen de ruimte geven om zelfstandig te doen wat ze zelfstandig kunnen. Respect voor autonomie is ook: kinderen de kans geven vanuit eigen interesses bezig te zijn en keuzes te maken, zelf te experimenteren en ontdekkingen te doen. Als pedagogisch professionals lokken we ideeën en initiatieven uit, betrekken we kinderen bij het bepalen van regels en afspraken, en hebben we reële verwachtingen. Kinderen voelen het wanneer ze serieus worden genomen. Dan ontwikkelen ze eigenwaarde en kunnen ze zich betrokken voelen bij de groep, het spel en de activiteiten.

Structuur bieden en leidinggeven

Door structuur te bieden, orden je de wereld om kinderen heen. Alle kinderen hebben daar behoefte aan. Structuur geeft ze het houvast dat ze nodig hebben om zelfstandig aan de slag gaan. Voorbeelden daarvan zijn een overzichtelijke speelleeromgeving, een begrijpelijke dagindeling, een beperkt aantal consequente en duidelijke regels die uitgelegd worden aan kinderen, voorspelbaar en duidelijk gedrag van pedagogisch professionals. Structuur bieden en leidinggeven lijkt het tegenovergestelde van respect voor autonomie, maar ze vullen elkaar aan als ze in evenwicht zijn. Voor elke (leeftijds)groep en voor elk kind ligt dat evenwicht weer anders.

Ongewenst gedrag ombuigen naar gewenst gedrag

Hoe gaan we om met ongewenst gedrag? Kinderen willen zich geaccepteerd voelen zoals ze zijn. Inclusief hun emoties en belevingen, ook op momenten dat ze boos, druk of naar binnen gekeerd zijn. We gaan ervanuit dat het kind met zijn gedrag een bedoeling heeft, ook al is dat gedrag niet altijd effectief of gewenst. Allereerst proberen we daarom de intentie van kinderen te begrijpen. Er zijn veel redenen voor ongewenst gedrag, bijvoorbeeld niet weten dat iets niet mag, van slag zijn door een gebeurtenis, meer uitdaging nodig hebben of temperamentvol zijn. Het gedrag kan ook bij de ontwikkelingsfase horen. Het doel van ombuigen van ongewenst naar gewenst gedrag is dat het kind met (zelf)vertrouwen weer verder kan met het sturen van zijn eigen gedrag. Kinderen voelen zich ook veiliger als ze weten dat er iemand aanwezig is die ingrijpt als het even niet gaat, die ondersteunt of juist begrenst. Iemand bij wie ze kunnen checken of wat ze doen ook kan.

Er zijn veel manieren waarop pedagogisch professionals kunnen reageren op ongewenst gedrag: een non-verbale reactie geven, een grapje maken, kinderen positief herinneren aan een regel, gedrag

benoemen dat gewenst is, ik-boodschappen geven over het gedrag van het kind, en soms ook negatief gedrag negeren en positief gedrag juist belonen.

Vijf stappen bij conflictoplossing

Soms hebben kinderen conflicten. Wij zien die als leermomenten voor de (sociale) ontwikkeling. Kinderen leren hun gevoel en mening te laten horen en zien. Ze leren zichzelf en de ander beter te begrijpen en oplossingen te zoeken. Daardoor leren ze sociale en morele regels. Bij een conflict zetten pedagogisch professionals vijf stappen:

1. Bij een probleem of conflict stoppen we, snel maar rustig, het ontoelaatbare gedrag. We benoemen de emoties die kinderen laten zien en geven ze zo nodig een handreiking om hun emoties op een toelaatbare manier te uiten (stoom afblazen/ruimte voor ontlading zonder dat andere kinderen zich onveilig voelen).
2. We verzamelen informatie over wat er is gebeurd. Daarna checken we of we het goed hebben verwoord of begrepen.
3. We formuleren het probleem opnieuw en vragen naar compromisvoorstellen/oplossingen en kiezen er samen een uit.
4. We letten erop dat de gekozen oplossing naar tevredenheid van alle kinderen is, en we bedenken zo nodig samen hoe we die kunnen uitvoeren.
5. We ronden het gesprek af, blijven ondersteuning geven en kijken of de oplossing voor alle kinderen werkt.

Praten en uitleggen

Bij deze interactievaardigheid gaat het om hoe we aansluiten bij de leeftijd, het ontwikkelingsniveau en de behoefte van kinderen. We geven uitleg in een rustig tempo met een logische opbouw, zodat kinderen de uitleg goed begrijpen.

Praten en uitleggen gaat ook om overleg met de kinderen: op de BSO mogen ze al veel meebepalen. We voeren allerlei gesprekken met de kinderen. Kleuters komen bij ons met hun waarom-vragen, feitelijke vragen of filosofische vragen. We genieten van de uitwisseling en van het samen zoeken naar antwoorden. Zesjarige kinderen vertellen al volop en geven hun mening. Oudere kinderen kunnen zich steeds beter concentreren op een onderwerp. Ook hanteren ze de gespreksregels vaak al goed. Ze gaan bijvoorbeeld goed om met beurtwisseling, luisteren, vertellen en focussen.

De onderlinge omgang is gebaseerd op plezier, aandacht, oprechte interesse, begrip, respect en duidelijkheid. We creëren een positieve communicatieve sfeer door regelmatige beurtwisselingen – zowel een-op-een als in groepssituaties. Soms bouwen we gesprekken uit om het denkvermogen van kinderen te prikkelen. In een groepssituatie proberen we iedereen te betrekken bij wat er gebeurt. We letten erop dat alle kinderen aan het woord kunnen komen. Nederlands is de voertaal, maar in sommige werksituaties kan een pedagogisch professional een andere taal gebruiken in het belang van het kind. Soms gebruiken we gebaren, mimiek of beeldmateriaal.

Ontwikkeling stimuleren

De interactievaardigheid 'Ontwikkeling stimuleren' zetten we in tijdens allerlei situaties en activiteiten. Bij de BSO zijn kinderen in hun vrije tijd. We bieden kinderen een ontspannen, veelzijdige en uitnodigende opvang. Ze ontwikkelen zich via muziek en toneel, beeldende expressie, boeken en films, techniek en ruimtelijk inzicht, de natuur, sport en bewegen, digitale ervaringen en soms ook huiswerk van school. Bij de BSO doen ze in alle ontwikkelingsgebieden ervaringen op, passend bij hun eigen tempo, interesses en mogelijkheden. Dat gaat op een ontspannen manier.

Kinderen zijn van zichzelf nieuwsgierige ontdekkers en onderzoekers, en wij begeleiden ze op hun ontdekkingstocht. We kennen de kinderen en hun interesses en mogelijkheden. Daardoor zien we in allerlei spelsituaties en activiteiten kansen voor begeleiding. Per situatie kiezen we wat we doen: intenties en plannen van kinderen verwoorden of helpen uitvoeren, samen nadenken over nieuwe materialen of nieuwe ideeën bij een vertrouwd spel, open vragen stellen, samen oplossingen zoeken, indrukken verwerken, kinderen bij elkaar betrekken, meespelen, om voorbeelden vragen, voorbeelden geven, instructie geven en nog veel meer. We helpen kinderen ook als ze iets nog niet helemaal alleen kunnen of durven. Kortom: we stimuleren de ontwikkeling op alle mogelijke manieren.

Begeleiden van onderlinge interacties

Met deze interactievaardigheid sluiten we het hoofdstuk af. Als pedagogisch professionals begeleiden we de onderlinge interacties van kinderen en het groepsproces. Dat doen we met begrip, respect, interesse en duidelijkheid. Kinderen leren volop van elkaar, ze vullen elkaar aan en ze hebben plezier in samenzijn en erbij horen. We zetten ons in voor een groeps sfeer waarbij ieder kind zichzelf kan zijn en mee kan doen. We praten over diverse onderwerpen en we zijn nieuwsgierig naar verschillende ideeën en meningen. Verder creëren we gezamenlijkheid door bijvoorbeeld feestjes te vieren, rituelen uit te voeren, (groeps)herinneringen te koesteren met foto's en verhalen, vriendschappen te zien en te waarderen. Zelf laten we goed voorbeeldgedrag zien. Waar het kan, laten we kinderen meedenken en beslissen. Door kinderen vaak te laten werken in kleine groepen (bijvoorbeeld bij activiteiten, eten en drinken), geven we kinderen de kans om elkaar goed te leren kennen.

Overige pedagogische kwaliteitseisen.

In dit hoofdstuk: extra aspecten van het pedagogisch beleid, conform de eisen in de Wet Kinderopvang.

Activiteiten waarbij de basisgroep verlaten wordt

Op onze locatie verlaten de kinderen soms de stamgroep.

Op onze locatie verlaten de kinderen de basisgroep soms.

De eigen groep is voor kinderen een veilige basis. Vanuit deze veiligheid en dit vertrouwen willen kinderen hun wereld vergroten en ervaren wat er achter de vertrouwde deur gebeurt. Door te werken met het opendeurenbeleid bieden we kinderen meer ruimte om op ontdekkingsstocht te gaan en eventueel met andere kinderen buiten de eigen groep te spelen.

Ons opendeurenbeleid houdt in:

We eten en drinken in de eigen basisgroep of gezamenlijk op het schoolplein. Bij spel en knutselactiviteiten kan het zijn dat de kinderen, in overleg met de pedagogisch professional, even naar de andere groep gaan om bijvoorbeeld met een broertje, zusje, vriendje of vriendinnetje te spelen.

Bij de volgende (spel)activiteiten verlaten de kinderen de basisgroep:

Als de kinderen uit school komen en wat drinken en eten doen ze dit op hun eigen basisgroep, of bij goed weer gezamenlijk op het schoolplein. Activiteiten worden voornamelijk voor alle kinderen aangeboden. Kinderen kunnen er voor kiezen in een andere ruimte met een activiteit mee te doen. Ze kunnen er ook voor kiezen om in een andere ruimte met ander spel materiaal te spelen.

Het kan zijn dat kinderen meegaan op een uitstapje, dit kan zijn op inschrijving of spontaan. (Ouders geven hiervoor toestemming). Als er een spontane uitstap is wordt gevraagd welke kinderen mee willen gaan.

In de zomervakantie draaien we samen met Korein Pastoor Jansenplein bij Korein Pastoor Jansenplein, dit zijn meestal de middelste 4 weken van de zomervakantie. Ouders worden hiervan op de hoogte gesteld middels de nieuwsbrief en de activiteitenplanning. De pedagogisch professionals van onze locatie zijn daar dan ook werkzaam.

Als kinderen de basisgroep verlaten? Dan is dat als volgt geregeld:

Kinderen mogen de basisgroep alleen verlaten met toestemming van de pedagogisch professional. Kinderen mogen eventueel ook meehelpen/ spelen bij de stokstaartjes of de dagopvang groepen op de begane grond.

Als kinderen de basisgroep verlaten voor een activiteit buiten het Kinderplein, dan heeft de pedagogisch professional die de groep begeleidt altijd de gegevens bij zich van de kinderen (via Konnect) en is zij op de hoogte (gebracht) van eventuele bijzonderheden.

Extra opvang afnemen

Ouders hebben bij ons wel de mogelijkheid voor het afnemen van extra opvang.

Kinderen komen meestal op vaste dagen naar de BSO. Dat is belangrijk voor de stabiliteit van de groepen, het veilige en vertrouwde gevoel van de kinderen en daarmee de pedagogische kwaliteit. Soms kan het voorkomen dat ouders extra opvang nodig hebben. We bieden extra opvang aan op maandag tot en met vrijdag. Aan extra opvang afnemen zijn spelregels verbonden. Het toekennen van extra opvang is afhankelijk van hoeveel plaats er is op de groep. Extra opvang vraag je eenvoudig aan via het ouderportaal; Konnect.

Omgang met de basisgroep bij activiteiten in groepen groter dan 30 kinderen

Bij activiteiten in groepen groter dan 30 kinderen verdelen we de kinderen in hun eigen basisgroepen met de eigen pedagogisch professionals.

Als het, bijvoorbeeld bij een uitstapje, kinderen betreft uit meerdere basisgroepen, dan zorgen we dat er een bekende pedagogisch professional aan de groep is gekoppeld die tijdens de activiteit ook bij de eigen groep kinderen blijft. We bespreken dit van tevoren dan ook met de kinderen.

Inzet pedagogisch beleidsmedewerker/coach

Volgens de Wet Kinderopvang moet er per locatie vijftig uur per jaar beschikbaar zijn voor pedagogisch beleid en tien uur per fte voor coaching. De pedagogisch beleidsuren zijn bestemd voor de totstandkoming en uitvoering van beleidsvoornemens (zie pedagogische kwaliteit, onze focus voor dit jaar). De coaching uren worden ingezet om pedagogisch professionals te coachen bij hun werkzaamheden.

Bovenstaande uren hebben we als volgt verdeeld, waarbij alle medewerkers (inclusief flexmedewerkers en invallers) minimaal eenmaal per jaar coaching ontvangen. De uren zijn vastgesteld op peildatum 1 januari.

<p>Vormgeving pedagogische beleidsvoornemens</p>	<p>Bij onze locatie zijn deze uren als volgt verdeeld:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het schrijven van het pedagogisch werkplan per locatie (8 uur). • Het bespreken van het pedagogisch werkplan en het pedagogisch beleid met het team (evalueren en nieuwe doelen stellen) en de oudercommissie (minimaal 4 uur; 2 keer 2 uur).
--	---

	<ul style="list-style-type: none"> • Afstemming met de pedagogisch coach over de pedagogische- en coaching doelen 2024 (6 uur). • Het bijwonen het Thema- overleg voor leidinggevendenden over pedagogische thema's (tenminste 8 uur; 4 bijeenkomsten van 2 uur). • Het voeren van Teamoverleg; gemiddeld 6 overleggen waarin onderwerpen gerelateerd aan het pedagogisch beleid besproken worden. (6 uur; 4 keer 1,5 uur per groep). • Het voeren van overleg met de oudercommissie (3 uur; 3 keer 1 uur). • Het ontwikkelen en implementeren van hulpmiddelen voor het team; presentaties, implementeren van aangekochte of centraal ontwikkelde materialen, ondersteunen van ontwerp van binnen- en buiteninrichting en de vertaling naar investeringen (minimaal 8 uur). • De vertaling van de locatiedoelen naar scholingsbehoefte/scholingsplan (4 uur). • Overleg met samenwerkingspartners over de doorgaande lijn (IKC ontwikkeling, pedagogisch klimaat, warme overdracht, minimaal 10 uur). <p>Er zijn hiernaast nog pedagogisch beleidsadviseurs van Edux die centrale taken oppakken gebaseerd op het pedagogisch beleid.</p>
<p>Vormgeving coaching van medewerkers</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Coaching uren vanuit de pedagogisch coach 2,5 uur per week voor de locatie, indeling in overleg met de pedagogisch coach, locatiemanager en het team. • Coaching uren worden per groep/ individu afgestemd met de pedagogisch coach en bijgehouden in een schema. • Scholing (pedagogisch kompas) en (online) training, gezamenlijke team bijeenkomsten • Coaching on the job van de locatiemanager (tenminste 12 uur per jaar) • Ontwikkelgesprekken en 'het goede gesprek' locatiemanager en pedagogisch professional; tenminste één keer per jaar per pedagogisch professional. • PEB; pedagogische educatieve beeldvorming. Dit is een middel om in te zetten om eigen handelen beter in beeld te krijgen. Dit middel wordt ingezet waar nodig om inzicht te krijgen in eigen handelen maar ook in wat het kind/kinderen van ons nodig hebben. • Afstemmen locatiemanager en pedagogisch coach over groep- en individuele coaching medewerkers (structureel overleg)

Coaches verdelen hun uren over bijvoorbeeld werkoverleg, kind-besprekingen, inspiratiebijeenkomsten, samen formuleren van pedagogische doelen, evaluatie van pedagogische doelen en coaching on the job met teams. Coaches en managers streven gezamenlijk naar een zo efficiënt mogelijke inzet.

Bijlage 1.

De ontwikkelingsgebieden op een rij

Alle ontwikkelingsgebieden hangen met elkaar samen en zijn even belangrijk. Bij Wij zijn JONG willen we kinderen brede ervaringen op laten doen, zodat ze zich kunnen ontwikkelen tot creatieve denkers en doeners. Die ontwikkeling is voortdurend aan de gang. En alle stappen die de kinderen zetten, doen ertoe voor ons. Lees de voorbeelden per ontwikkelingsgebied en zie de kinderen groeien – van 0 tot en met 12 jaar en ouder.

De acht ontwikkelingsgebieden:

1. **De sociale en emotionele ontwikkeling.** Van goed in je vel zitten, je veilig voelen en welbevinden naar vertrouwen hebben in jezelf en anderen, samenzijn, samen spelen, belangstelling hebben voor elkaar, samen genieten, samen delen, keuzes maken, plannetjes maken en terugkijken, troosten en getroost worden, samen vieren, samen regels maken, afspraken nakomen, onenigheid oplossen, opkomen voor jezelf en de ander, je identiteit vormen door vergelijking, verantwoordelijkheid voor elkaar dragen, participeren, anderen accepteren en met anderen omgaan, competitie, genieten van elkaar, samenwerken, etc.
2. **De motorische ontwikkeling.** De grote en de kleine motoriek. Van het pakken van je voetje naar om kunnen draaien, kruipen, lopen, balanceren, de bal rollen, strepen zetten met de kwast, een autootje laten rijden, een trein vastmaken, lopen over een streep, fietsen, dansen, schrijven, fluiten, voetballen, turnen, bouwen met fijne materialen, etc.
3. **Taal en communicatie/taalvaardigheid.** Van horen, huilen, kijken en brabbelen, naar luisteren, praten, een gesprek voeren, rijmen, lezen, schrijven, gedichtjes maken, verhalen bedenken en informatie tot je nemen.
Taal is een middel om uit te drukken en met anderen te delen wat je ervaart, voelt, denkt of wilt. Taal omvat spraak, dus het beheersen van klanken. Bij passieve taal gaat het om het vlot verstaan van dialogen, opdrachten, liedjes, verhalen, toneelstukjes en filmpjes.
4. **Rekenprikkel.** Van 'daar pas ik wel tussen' naar meten van de hoogte, breedte en diepte. Van rekening houden met één eigenschap tegelijk naar rekening houden met meer eigenschappen. Van willekeurig tellen van de getallen 1, 2, 7, 5, 10 naar het uitrekenen van $4 \times 12 = 48$. Van drie blokken op elkaar zetten naar werken vanuit een bouwtekening tot er een kasteel staat. Van verschil voelen tussen zacht, hard, nat, droog, licht en zwaar naar onderscheid maken tussen kleuren, vormen, structuren, hoeveelheden, etc.
5. **Muzikale en beeldende expressie.** Van geluiden horen, muziek luisteren, beelden en bewegingen zien en maken naar zingen, dansen, tekenen, schilderen, kleien, kleuren, structuren zien, composities maken, etc.

6. **Morele ontwikkeling en begrijpen van de sociale wereld.** Van voelen dat we van je houden en dat je erbij hoort naar voelen en weten dat je wordt gewaardeerd, nadenken over wat wel en niet mag en waarom, nadenken over wat een 'goed' mens is, nadenken over de verschillen tussen mensen, respecteren van anderen, etc.
7. **Verstandelijke ontwikkeling/denkontwikkeling.** Van doen, ervaren en ontdekken naar steeds meer concrete kennis van de mens en de wereld om je heen, abstracte begrippen, filosofische wijsheden, begrijpen van de fysische wereld – van zandkorrel tot sterrenstelsel – en de levende natuur, begrijpen hoe voorwerpen zich gedragen in allerlei situaties en combinaties met elkaar (bijvoorbeeld het effect van water op papier), de effecten van handelingen op objecten kunnen voorspellen (bijvoorbeeld hoe de bal gaat rollen), vertrouwd raken met allerlei technische en digitale middelen en toepassingen, etc.
8. **Zelfsturing en ondernemingszin.** Van willekeurig exploreren naar bewust voor je spel kiezen. Van weten wat je wilt naar initiatief nemen en stappen zetten om je doel te bereiken. Van met wilskracht iets oppakken, doelen stellen en keuzes maken naar scenario's voor acties verzinnen, afstand kunnen nemen en leren uit ervaring. Van leren omgaan met moeilijkheden en obstakels naar problemen oplossen.

Bijlage 2.

Activiteiten domeinen

Binnen Wij Zijn JONG werken we met verschillende domeinen om ervoor te zorgen dat er een gevarieerd en afwisselen activiteiten aanbod is. Een kind ontwikkelt zich op diverse gebieden. Door het gebruik van verschillende domeinen kunnen wij activiteiten aanbieden die alle ontwikkelgebieden van kinderen aanraken. Hierdoor kunnen wij de ontwikkeling van kinderen optimaal stimuleren. Dit doen we samen, in een rijke en uitdagende omgeving, met ruimte voor eigen initiatief en altijd in dialoog. Daarnaast verhogen activiteiten de betrokkenheid en het welbevinden van kinderen. Om een gevarieerd keuze-aanbod te organiseren voor kinderen, maken we gebruik van zes domeinen.

Beleef

Buitenspelen is voor kinderen een kans om de omgeving te verkennen en avonturen te beleven. Het kind kan zijn fysieke grenzen testen, zich uiten, zijn zelfvertrouwen opbouwen en in de natuur spelen. Als kinderen buiten zijn, hebben ze meer ruimte en vrijheid voor grotere bewegingen zoals rennen, springen en gooien. Dergelijke lichamelijke activiteiten zijn goed voor de gezondheid, conditie en lichamelijke ontwikkeling van kinderen.

Beweeg

Voldoende bewegen is essentieel voor een gezond leven. Plezier beleven aan bewegen is het allerbelangrijkste voor het jonge kind. We proberen dit zo laagdrempelig mogelijk aan te bieden in ons dagelijkse programma. Regelmatig bewegen is namelijk belangrijk voor de gezondheid en goede ontwikkeling van kinderen.

Ontmoet

Wie ben jij? Wat kan ik van jou leren? Wij stimuleren kinderen om anderen te ontmoeten. Zich met hen te verbinden, krachten te bundelen; binnen en buiten hun groep. Want door andere mensen te ontmoeten en samen te vieren, ontdek je beter wie je zelf bent en wat jouw plekje op de wereld is. Zo kun je in de toekomst met zelfvertrouwen de keuzes maken die horen bij het leven.

Click

De ontwikkeling op het digitale vlak gaat enorm snel en overal kom je in aanraking met media. Door samen digitale spellen te spelen, ontwikkelen kinderen hun sociale en communicatievaardigheden. Ze leren samenwerken, kritisch denken en problemen oplossen.

Experimenteer

Spelenderwijs ontdekken kinderen hun technische vaardigheden. We stimuleren en moedigen de onderzoekende en ontwerpende houding van kinderen aan. Kinderen gaan zo creatief denken en innoveren, vernieuwende oplossingen verzinnen, kansen zien en originele ideeën bedenken.

Maak

Kunst, theater en muziek zijn creatieve uitdrukkingen van ervaringen, emoties en andere kwaliteiten. Via dit domein laten we kinderen kennismaken met deze verschillende disciplines. Dit draagt bij aan de ontwikkeling van creativiteit en expressie bij kinderen.

Bijlage 3.

Overzicht formulieren pedagogisch werkplan

De ingevulde formulieren uit deze bijlage zijn een integraal onderdeel van dit pedagogisch werkplan.

- Formulier overzicht professionals in opleiding, stagiairs en vrijwilligers
- Formulier Mentorschap (of digitaal via Konnect)
- Formulier beschrijving rollen pedagogisch beleidsadviseur, beleidsmedewerker en pedagogisch coach
- Formulier overzicht jaarlijkse coaching en opleiding
- Formulier adviesaanvraag OC pedagogisch werkplan

Bijlage 4.

Begrippenlijst

Bso

Buitenschoolse opvang. Zowel de voorschoolse opvang als de naschoolse opvang.

LRK-nummer

Unieke registratienummer voor iedere kinderopvanglocatie. Dit nummer is opgenomen in het Landelijke Register Kinderopvang.

Beroepskracht-kindratio (BKR)

De verhouding tussen het aantal beroepskrachten en het aantal kinderen in de groep.

Bijlage 5.

Gebruikte literatuur

Boonstra, M. & IJ. Jepma (2016). *Lerenderwijs. Samenwerken aan pedagogische kwaliteit in de kinderopvang*, Springer Media B.V.

Fukkink, R., redactie (2017). *Pedagogisch curriculum voor het jonge kind in de kinderopvang*. BKK. Bohn Stafleu van Loghum, Houten.

GGD GHOR Nederland & Nederlands Jeugdinstituut (NJI), *Veldinstrument observatie pedagogische praktijk kindercentra en peuterspeelzalen december, 2014* Utrecht.

Hoex, J., (2010). *Een solide basis voor positief jeugdbeleid*. Nederlands Jeugdinstituut.

ISSA, VBJK, Mutant (2016) *Europees kader voor kwaliteit (*Nederlandse samenvatting)* - European Quality Framework ECEC/ EQF.

Keulen, van, A., Leseman, P., Wanningen, K. & Kool, C. (2015). *Kwaliteitskader voor educatie van het jonge kind*. Nuvoorlater.nl

Keulen, A. van & E. Singer (2012), *Samen verschillend. Pedagogisch kader diversiteit in kindercentra 0-13 jaar*. Reed Business, Amsterdam.

Laevers, F., Silkens, K., & Declercq, B. (2020). *Ervaringsgericht werken in de voorschoolse kinderopvang*. Lannoo.

Laevers, F., Buyse, E., Daems, M. Declercq, B. (2016). *Welbevinden en Betrokkenheid als toetsstenen voor kwaliteit in de kinderopvang* (Uitgave kennisdossier kinderopvang BKK). Utrecht: BKK.

Landelijk Pedagogenplatform Kindercentra (2017). *Bouwstenen voor een pedagogisch kwaliteitskader Kinderopvang*.

Leseman, P., Veen, A. redactie (2016). *Ontwikkeling van kinderen en relatie met kwaliteit voorschoolse instellingen. Resultaten uit het pre-COOL cohortonderzoek*. Kohnstamm Instituut.

Nederlands Consortium Kinderopvang Onderzoek. (2009). *De NCKO kwaliteitsmonitor*. SWP.

Nederlands Consortium Kinderopvang Onderzoek. (2012). *De kwaliteitsmonitor BSO*. SWP Amsterdam.

Riksen -Walraven, M. (2000). *Tijd voor kwaliteit in de kinderopvang*. Vossiuspers AUP, Amsterdam.

Schreuder, L., M. Boogaard, R. Fukkink & J. Hoex (2011), *Pedagogisch kader kindercentra 4-13 jaar*. Reed Business, Amsterdam.

Singer, E., & De Haan, D. (2021)). *Speels, liefdevol en vakkundig*. SWP.

Singer, E. & L. Kleerekoper (2009), *Pedagogisch kader kindercentra 0-4 jaar*. Elsevier gezondheidszorg, Maarssen.

Singer, E., Van Keulen, A., Saiz, A. B., & Roetman, A. (2012). *Samen verschillend*. Reed Business Education.

Strik, A., Schoemaker, J., (2018) *Interactievaardigheden. Een kindvriendelijke benadering*. Bon Stafleu van Loghum, Houten.

